

Starost o věci vezdejší

Kamarád Josef Lustyk, věrný čtenář a příznivec Textů, už půl roku tady s námi není. Nedlouho před vánočními svátky by oslavil své narozeniny. S ním bychom to oslavovali jako obvykle. Tápáním v chutích, s vyústěním do ztracena. Letos je však všechno jinak. S připomínkou našich letitých živých stolů zůstaneme sami, v soukromí a potichu. Zcela jistě se zjeví obrazy kamarádů, jejich gesta a mimická dekorace jejich aktuálních zážitků a vzpomínek. A co z těch mých? Možná jeden z těch prostých „příběhů“, které vyznačují cestu mých posledních let v tomto městě V., které vlastně ani pravými příběhy nejsou. Chybí jim dramatická zápletka a jaksepatří vyústění, jsou to spíš jakási drobná potvrzení o přátelství, sympatiích a nezapomínání.

Od doby, kdy jsem prodělal operaci šedého zákalu, tzv. katarakty, dohlédnu dál, mnohdy i hlouběji. A tak vidím ostře přítele Josefa na jeho cestách městem a s nimi jeho pohyb mezi věcmi vezdejšími a vztah k nim. Stravoval se mimo domov, gastronomicky nenáročně, ale společně s blízkými lidmi. Domů se vracel mimo centrum, podél Bečvy na Trávníky kráčel převážně pomalu a zeširoka, místy se zastavoval a pozoroval okolí. Už zdálky byla patrná jeho bílá hlava a jako by svou cestu trasoval, přerušoval ji stále na stejných místech. Často jsem zaznamenal jeho pohled upřený do prostoru bývalého zájezdního hostince U Krásné paní, jedné z nejpamätnějších budov města. Jako by viděl i do stínu věcí již neexistujících, hledal v nich jejich odkaz. Lyriku, zdálo se, nacházel u křižovatky na Trávníkách, kde stával mohutný, dnes už smýcený akát vydávající na jaře opojnou vůni. Jako by ho tento obraz s přísadou mírného kýče vyzbrojoval pro budoucí poměrně intenzivní zájem o současnou poezii. Zejména tu mladou, od autorů vsetínského literárního čtvrtletníku Texty. Za tehdy ještě výraznou účastí na proměnách a zlomech snů, představ a zakoušené skutečnosti vystupoval cit pro slovesné i výtvarné umění, ale i pro věci všední s jejich tajemstvím. Bral je vážně. I proto mu dlouho trvalo, než si vybral, čím by svůj svět i životy svých přátel oslavil. Nejen v restauraci U Lva. My to tentokrát k jeho poctě, poctě příteli a čtenáři Textů, děláme za něj. Soukromě a potichu. *Dalibor M.*

Obsah:

úvodník

Dalibor Malina: Starost o věci vezdejší__2

próza

Lukáš Berný: Lokomotiva__12_20

poezie

David Mišťúrik: x x x__7

Klára Goldstein: (con brio)__8_10

překlad

József Keresztesi: x x x__4_6

Milorad Pejić: x x x__10_11

jen tak

Martin Dokupil Škabraha: Zdrženlivá zpráva o počátcích románu__20_24

recenze

Ondřej Hložek: Střízlivá a pokorná
Diagnóza__24_26

Ondřej Hložek: Perfektní debut nebo
chrlení slov?__26_28

Adam El Chaar: Touha je zázrak__28_31

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 83, ročník XXIV.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla,
redakce: Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Lukáš;
redakční rada: Andrea Chrobáková-Lněničková,
Ondřej Hložek, Tomáš Vašut, Martin Škabraha;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>
Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.
Neprodejné. Zdarma.

Kontaktní adresa:
Pavel Kotrla, Bystřička 267, 756 24
<http://kotrla.com>, pavel@kotrla.com

JÓZSEF KERESZTESI

Pozdrav z Prahy László Bertókovi

15. září 2020

Ahoj Laci,

„to ještě bude procházek, než skončí
tahle blbá jarní karanténa“ –
sliboval jsem ve svém posledním vzkazu,
netuším, jak moc sis to vzal k srdci,
netuším, jak moc Tě to vzalo.
Teď mi to připadá jak hloupá frajeřina,
jako spokojené mnutí rukou
a vlastně celkem nezávazné,
upejpavé krčení ramen
spokojeného hráče skořápek
před další zkoprnělou obětí.
Jakobys neměl větší trable nežli karanténu.
Když už jsme ale u procházek,
vlastně jsem Ti chtěl jenom povědět,
že včera, když už jsi se pohupoval
v odplouvající bárce,
vzal jsem si fotoaparát,
abych nechodil pořád jen s pitomým
mobilem,
sebou, nahoru na Malou Stranu,
tři kilometry tam, tři zpátky,
to už je celkem slušná procházka.
Chodil jsem po Hradčanech, fotil Prahu,
jak se zalyká zvolna odkapávajícím zlatem
a láskou
pod respirátorem podzimu,
najednou přeskočilo někde uvnitř relé
a já měl náhle po krk úchvatné
a křivolaké romantiky,
po krk té Malé Strany,
kde se člověk ještě tolikrát dokáže zasnít,
měl jsem jí po krk, nad hlavu (a bylo mi z ní
šoufl),
přestože tam tentokrát stála bez turistů,
skoro nahá
a upírala na mě velké, téměř prosebné oči,
avšak jen jako pouhá imitace vzpomínky,
prvního jiskření a vzplanutí,
jehož opakovatelnost sice
ze zásady nevylučuju,
ale věřit v ni už nevěřím.
„A ty couváš ve vlastním životě pomalu
Jda na Hradčany nahoru a poslouchaje
k večeru
Jak v hospodách české písně zpívají“
– Apollinaireovu sbírku jsem si vzal zhruba

kvůli těmto veršům, aby byla po ruce,
ale potom jsem tam, poblíž Pražského
hradu
musel na to vše odpovědět ne,
ne vší té nostalgii
i tomu jiskření, co tě kdysi tak zasáhlo,
i všem těm dávno iluzorním krajinám.
Konkrétní člověk bývá na konkrétním místě
v konkrétním čase,
takže by byla chyba daným časem mrhat
na jakési couvání.
Skutečný špacír přece neznamená couvat,
skutečný špacír (Ty sám to nejlíp víš)
formuje,
krok za krokem,
s náležitou vážností (rozházeností?
rozhodností?)
- je tvorbou samou,
tou nejčudnější formou formování.
Takže jsem foťák zase
pověsil na krk, spolu s druhotným studem,
nelibostí,
dotěrným nutkáním
- zastavit, zapnout, zaměřit, zoom -,
poletujícím od senzace k senzaci,
tiše bzučící indiskrecí.
Foťák jsem schoval
a začal ustupovat jako poražené vojsko,
od hradu dále, dolů,
v popítku podvečerního mrhlení.
Nazítří ráno popluješ na druhý břeh,
převozník se protahuje, až mu chrastí kosti,
lano odvazuje ležérními,
dávno nacvičenými pohyby,
potom zrovna tak beze spěchu odráží
bárku od břehu,
ale tyhle,
tyto po všech stránkách úsporné,
monotónní pohyby přece už dávno znáš:
orat, rozsévat a žnout,
záplava útvarů valících se po vlastní ose,
koláž domovních střech v nelítostné záři
podzimu,
pořadí ulic, ročních období,
pořadí veršů,
když se znovu rodí osiřelé ego,
nasouká se do děložní formy,
zatáhne za sebou blánu jako zips.
To Tys mě učil tomuhle
uzavírání (ukládání? vkládání?) gesta
do formy,
osiřelému egu šeptaný,
bezděčný slib,

že nakonec přece jen
vydrží, co odliješ,
jako se babí léto křečovitě
mihotá ve sluneční záři,
jako se cukrová vata drží
lepkavé špejle,
anóbrž, jak známo, ani kouzelnická hůlka,
ani ona proslulá kouzelnická hůlka se
nehodí k tomu,
abychom s ní šermovali před konvoji
domobrany.

„to ještě bude procházek“ -
formální pobídka, možná, že jsi ji neměl
brát až tak vážně,
třeba jen:
jako pouhý, bezděčný pohyb,
nevydařené, váhavé gesto,
vždyť co jiného jsem mohl napsat,
co jiného bych mohl říct v nadcházející,
prosluněné podzimní karanténě?

Měj se, Laci.

Tisíc tváří

Býval jsem blondýnou ve středním věku,
popíjel jsi mé likéry.
Vískán ve vlasech cítil jsi můj dech,
bylo to rozkošné a hnusné zároveň.

Býval jsem velký hnědý pes,
měl žluté oči, za soumraku
tiše vrčel a běžel vedle tebe
po druhé straně laťkového plotu.

Býval jsem kazem na tvém zrcadle,
temným mihnutím v svitu měsíce,
náhlým zachvěním, přelétavý stín
na periferii tvé sítnice.

A mléčná záře na ostění,
na linoleu bosá chodidla.
V odvodní komisi jsem byl
ten mlčenlivý, přívětivý důstojník,
jenž - domníval ses - snad má pro tebe
pochopení.

Přeložil Tomáš Vašut.

Překlad vychází se svolením autora.

DAVID MIŠŤÚRIK

x x x

Chaotická šance zvěčnit tvoje tělo
popraskanou pokožku při várce dalšího čaje
rychlé pudové trhy když jde o kaštan
na stromě který spadne
nebo o zahradu
o prostý život zářící nad všema ostatníma
kapky zahuštěné jasnosti
padající na střechy nás všech

Den kukuřice

Dlouhý stříbrný kabriolet
americký

Bojím se jedné ze svých hemisfér protože
se na mě mračí
dalecí zlí krokodýli
malují obláčky na nebe a pak na nich nespí
nespí nikdy
—
fialové akordy se mění tvou vůní
do červena
a pak zapíjím kousky puzzle na motivy
úsměvu čajem na usnutí

Nahý

A tohle je přesně ta chvíle
kdy jsou žahavé pudové kopřivy
bezbolestně odstřiženy
stejně jako nohy které jich byly plné
a je jen mozek který vnímá okamžik
a příjemný pocit v podbřišku
lechtaající
a taky vím že můžu jít pomalu pomalounku
protože vím že ty neutečeš
bez rozloučení
i když zavřeš dveře ve stejný moment co
jsem je chtěl otevřít

ZOo

Ohnivé jiskry tramvaje
promítnuté na kraťase se vzorem
a krabičky od sirek plné ptačích peříček
a odrazu světla od flašky
bílého s klokanem
andělíček spíš než sněhulák...
na svých zádech měla obří červené
škrábance
a tečky na spojovačku ve znamení Lva

KLÁRA GOLDSTEIN

(con brio)

Takový leden s ostrými běháky,
kterými prořízne oblohu jak tkáň.

Zatrhnout prudce.

Zalomit se v čase.

Připít si opět na to přetínání drah.

Takový leden, jako by ho napsal

Rachmaninov

ve dvou nocích plných bledé nespavosti,
rozeklané a nesoucité.

A šílený bezhlavý vítr se ujímá orchestrace.

Proto musíš projít ulicí na jediný nádech,
pevně zavřít oči a zrychlit krok.

Za prahem nového století

čistí fasády daleko vyspělejší technologií.

Přijde chvíle, ve které bude opět možné
přičichnout ke kameni po prudkém lijáku.

Bude to možné, ba dokonce nezbytné,
jako když oheň, vášeň, ten nádherný vlk
šmejdí čenichem v podšívkách našich kabátů,
bere stopu, žene se se srstí zježenou

neklidem

a dávná dlažba mu ve své nečinnosti

obrušuje drápy.

V tom okamžiku se mění v hladového
sokola,

mrazivý vzduch provívá jeho letky

tkvící v chvějivém rozpětí nad zemí.

Přesně to ticho, ten pohled,

to ticho, že je slyšet krev -

A v něm se vrhnout dolů,

ani stéblo se nepohne -

Prolnout se, proniknout až k cévám

a kostem,

až ke vzpomínkám vykrouženým hloubkami

a deštěm.

Takový leden, pošukávající ve svalech,
svištící skrze myšlenky města.

Mráz bez sněhu - nejčilejší sečná zbraň

našeho věku

Zeptáš se na název té čtvrti.

Jdeš dům od domu, s pohledem upřeným
do oken,

čteme vrásky dřeva, kované spoje bran,

ozvěna těch jmen puká někde ve spáncích.

Vím téměř jistě, že tohle byla naše řeč,

že důvěrnost ledu se pozvolna odpoutává

od kovu

a rukou natolik zkřehlých,

že nemohou uchopit nic.

A mezitím vrány v protisměru v cyklistickém
pruhu.

Holé stromy tak prudce rozvětvené
jako by je napsal Rachmaninov
docela jistě v moll,
což lze odvodit z odstínů podvečera
a tichého našlapování tlap.

:::

A v horku uplývající noci
není ani vydechnutí.

Chci tě napořád vidět takhle: ze všech úhlů
najednou,

se sršícími vlasy, jazykem jezerního božstva,
s nevyslovitelným pohledem.

Docela bez mrazu napínat se jako žíly stříbra
v hoře.

Držet dny před očima, podobné přípravným
skicám

pro úvodní scénu.

Jakmile se úsvit odrazí od měděných kupolí,
sálat úplně stejně.

Vím téměř jistě, že tohle byla naše řeč.

Že tam někde vzadu v tichu tepe.

Probouzí se upřeně zírající vlk,

s čenichem při zemi letí,

ohnivé zmrazky v srsti –

A pak zmateně pobíhá v místech,

kde jsme se rozdělili.

Všechny vůně ulic a zahrad mu zatemňují
úsudek,

nasává prach, větří, uléhá doprostřed
křižovatky

a za chvíli už ani námahou neobrátil hlavu.

Jako pískovcový monument ho za pár let

minou tanky a začne pomalu procítat,

ohlušený hvízdáním letadel,

až se příslušníci kteréhosi praporu vyšplhají

na jeho hřbet, dají kolovat láhev

a navrhnu první linie rozdělení města.

:::

Snad už tam po něm není stopy,
písmo jeho drápů se v ulicích zaobluje
postupně zbrušováno nocí.

Mění se totiž v hladového sokola,
jehož silueta prochází před sluncem
aniž by vrhala stín na cokoliv.

Vzduch je tak horký a snadno čitelný,

jako bychom ho napsali v tu chvíli
prudce napjatou k nejvyšší oktávě.

A najednou jsi jeřáb po dešti

vzpřímený do pozdního léta

na okraji toho pole, kde bývají k vidění lišky,

jen co se začne smrákat.

Tak zelený, tak stříbrný,
vibrující struna, hebký stvol
Najednou voní jen tráva a sliny větru
zůstávají ve vlasech a je možné pít,
hluboce, nekonečně pít,
včlenit se do krajiny
skrytými a velkolepými pohyby

MILORAD PEJIĆ

TAJEMSTVÍ

Od doby, co mi bylo svěřeno střežit
tajemství,
sám sebe nepoznávám. Sám sobě
už nevěřím. Každé slovo dlouho
převaluju na jazyku, než ho vyřknu.
V noci spím bdělý a mám strach, abych ani tobě,
vedle které ležím, neprozradil ve spánku
tajemství.
Ráno u kávy si tě měřím Kafkovým
pohledem. Jenom se psem a kočkama
si povídám jako člověk.

JEŘABINA

Rönn a já jsme stáli naproti sobě
a vzájemně se poměřovali, jako by ještě
nebylo
rozhodnuto, kdo komu vezme život.
Rönn se na léto ozdobí nádhernými hrozný
v barvě krve. Proto jsem čekal hluboko do
podzimu,
až bude nahý a hubený jako ostatní stromy.

Obkopal jsem ho a odřezal tlusté kořeny,
na konci dne se ztěžka skácel.
Zasypal jsem a zarovnal místo, kde
stával. Každé jaro, když roztaje sníh,
pronikne krvavá skvrna do trávy,
kde kdysi rostl Rönn. Vyjdu ven,
poměřujeme se,
skvrna a já. Jako by už nebylo rozhodnuto,
kdo komu vzal život.

TUAREGOVÉ

Slyšeli jsme o vašich městech, ale
nezávidíme vám.
K čemu záře, z níž nejsou vidět svíce hvězd?

Sami pod nebem, rozděláme oheň
z vysušeného
trusu a kostí. Foukáme slovy do čaje.

Víme o vašich domech, ale netoužíme po nich.
Bohem opuštění, rozprostřeme ticho jako
koberec
na pouštním písku a spíme jako zabití.
Domy jsou hrobky živých lidí.

SOUOSTROVÍ

Rozdíl mezi tím, co si volíme,
a tím, nač přistupujeme, je malý
a bezvýznamný, dokud mládí nezačne
vyprchávat. Když mládí přestane působit,
méně mluvíme a více počítáme.
Náhle si uvědomujeme, že nejsme
na kontinentu, ale na souostroví, kde
každá duše je ostrov sám pro sebe obklopený
rozbouřeným mořem.

Plačte, však co! Ty, který jsi neměl sílu
říct „Ne“! Ty, která jsi proti své vůli,
řekla „Ano“. Oba si na souostroví ponese
svůj nenahraditelný zisk.

KRAJANÉ

Na kontinentech, na letištích,
na stadionech, všude potkávám lidi,
kteří před více než dvaceti lety utekli
před válkou jako já do různých částí světa.

Cítím, že tu kolem mě jsou, a kdo jsou
a odkud, ale hned je nerozpoznávám,
neboť se v davu ničím neliší. Jsou obyčejní
jako já, dokud si nepohlédneme do očí
a nepoznáme se podle šílenství, které ještě
pořád
trvá.

Přeložil Jiří Hrabal.

Překlad vychází se svolením autora.

Milorad Pejić (1960) – bosenský básník žijící ve Švédsku; je autorem pěti básnických sbírek. V českém překladu mu kromě časopi-
seckých vydání některých básní vyšel výbor
z jeho poezie pod názvem *Pravdivé příběhy*.
Vybrané básně (2020, přel. Jaroslav Šulc).

LUKÁŠ BERNÝ

Lokomotiva

Ve vsi zaštěkal pes, jednou, dvakrát, třikrát v krátkých dávkách, které málem přešly v táhlé vytí. Obec Kobyla se teprve připravovala na probuzení, ale chlapec už probíhal mezi chalupami a mířil pěšinou mezi loukou a lesem dolů k řece Jizeře. V lese se ještě místy bělal sníh, všude rostly trsy sněženek, ale nevěnoval jim ani nejmenší pozornost, rychle utíkal z kopce dolů. Květiny ho ničím nedojímaly, zajímala ho parní lokomotiva a podél Jizery vede železniční trať. Pokud bude běžet dostatečně rychle, stihne ji. Pomalu se rozednívalo, chlapce už píchalo v boku, ale přesto běžel jako stroj, bolest potlačil. Vtom byl vždy dobrý, bolest jej nikdy netrápila. Jeho mozek ji dokázal vypnout, pokud na ni nechtěl myslet, nemyslel na ni. To byl jeho dar. Cena za něj byla ovšem také v mozku, Toník trpěl mírnou mentální retardací. Na první pohled na něm ani nebyla znát, projevovala se až na pohled druhý, jeho vulgární mluvou, despotickými sklony a pohrdáním lidmi. Uznával pouze lidi jako svou matku, lidi, kterých se bál, v těch potom ctil autoritu. Lokomotiva představovala obrovskou sílu, lokomotivy se Toník také bál. Proto jej až magicky přitahovala.

Teď už zmizela pole a běžel jenom lesem, boty měl brzy zcela mokré od tajících zbytků sněhu. Hluběji v lese ještě sněhu leželo více, na poli už všechn roztál, ale dál mezi stromy kopno vidět nebylo. Chlapec konečně doběhl ke skále, odkud se otevíral výhled na řeku Jizeru, která se pod skalou stáčela a mířila směrem na Mejto, kde stál nyní ještě zavřený hostinec. Silnice vedla dál směrem ke Lhotě, Toník zvažoval, zda stihne doběhnout blíž, nebo zda má sledovat trať odsud z výšky. Lokomotiva jej vábila k sobě, ale neměl jistotu, že stihne k trati doběhnout včas. Ze zpočného těla mírně stoupala pára. Pokud nebyla mentální zaostalost vidět na první pohled, nešlo na chlapci přehlédnout jinou vadu, trpěl zvýšenou hrudní kyfózou, kvůli které se mu na zádech vytvořila vada páteře, gibbus. Toník měl hrb.

Stihne to. Malou stezkou podél skály se pustil dolů k řece, nikdo jiný po ní nechodil, Toník si ji našel sám, kamínky odskakovaly od jeho nohou, spouštěly miniaturní kamenné

laviny, ale pak se neškodně bořily do zbytků rozměklého sněhu.

Vtom se ozvala píšťala lokomotivy.

„Néé!“ vykřikl chlapec a propadl panice. K Mejtu to nestihne. Zoufale se podíval na stezku táhnoucí se vzhůru k výhledu ze skály. Ani tam nestihne vylézt zpátky včas. To ne! Přidal do běhu, kameny odskakovaly, větve jehličnanů jej bodavě švihaly do obličeje. Když mu noha náhle sjela po mokré smrkové šišce, chlapec ztratil rovnováhu a ve snaze ustát pád hmátl po skále. Levá ruka jen sjela po studeném kameni a pravou si bolestivě narazil o zlomenou větev smrku. Vzápětí mu z kotníku na ruce začala téct krev, odkapávala na zem a rudé kapky rychle tuhly v rozbředlém sněhu. Nic z toho nevnímal, ani nová bolest Toníka nezpomalila. Když konečně vyběhl na silnici, vlak už projížděl po trati směrem k Mejtu. Viděl mohutný dým z parní lokomotivy, kterak olizoval vagóny naložené kmeny stromů, samotnou lokomotivu ale už téměř neviděl, zahlédl jen malý kousek tendru.

„Néé!“ vykřikl znovu zoufale. „Néé!“ Toník žil pouze pro okamžitý svět. Další vlaky ho nezajímal, lokomotiva ujela a cítil se, jako by už žádná jiná nikdy neměla existovat, natož projíždět po místní trati. Jeho svět se na okamžik zbořil, rozplakal se, podlomila se mu kolena a padl na zad do sněhu. Zprvu zimu vůbec necítil, teprve po chvíli začala jeho tělem pronikat a spolu s ní také vztek. Vztek znal Toník dobře, byla to pro něj emoce, ve které se vyznal, a proto mu jakousi anomálií přinášela klid. Ve vzteku uměl být krutý. Pomalu se zvedl, pocit chladu z mokrého oblečení vytěsnil kamsi dozadu do mozku mezi další nepoužitelné harampádí. Pomalým krokem se vydal k Mejtu, odkud se již ozývaly první zvuky lidské práce.

Přes řeku stála malá továrna Němce Herberta Krabbeho, hospodáři do ní vozili kosti z poražených zvířat a Krabbe je drtil na kostní moučku, hojně užívané vápenné hnojivo na pole. Ačkoliv se teprve chystal otevřít, stály před jeho podnikem tři koňská spřežení, dvě jednoduchá a poslední dvojspřeží se dvěma hnědáky. Tři hospodáři čekali na otevření a krátili si čas vyprávěním protihabsburských anekdot, které slyšeli v hostinci.

Toník je pozoroval na dálku asi padesáti metrů přes řeku a rozhodoval se, co dál. Mohl by se nenápadně protáhnout do továrny a sledovat drcení vysušených kostí, jediná

cesta však vedla kolem hospodářů. Jedním byl Jonáš Kvarda, statný sedlák s mohutným knírem, vedle stál nějaký drobnější muž, kterého Toník neznal, a třetím mužem, který jako jediný přijel s dvojspřežím, byl Arnošt Pospíšil. Muž stejně mohutné postavy jako Kvarda, ale s jemnějším srdcem. Pospíšila Toník nenáviděl, zato Kvardu obdivoval. Jednou jej, schovaný v seníku jeho chalupy, viděl utopit šest štěňat. Bral do ruky jedno po druhém a každé vždy zhruba minutu držel ve vědru s vodou, zatímco z chalupy se ozýval zoufalý štěkot zavřené feny. Chlapec sice nechápal důvod hospodářova počínání, ale cítil k němu přesto (nebo snad právě proto) respekt, téměř obdiv. Zatoužil mít vlastní fenu, která by mu také porodila štěňata, aby je Toník mohl rovněž utopit. Otáčel a ohmatával myšlenku v představách mnoho dní, ale když matce řekl, že by si přál psa, jen odmítavě mávla rukou.

„Co to meleš? Žádnýho psa...“

„Ale já bych se o něj staral.“

„Leda bys ho ztratil v lesích...“

„Neztratil.“

„Povídám, že ztratil, tak ztratil. Navíc, co se psem, jen další hladový krk.“

„Budu mu chytat. Žáby.“

„Pes žáby nežere,“ odvětila matka.

„Tak něco jinýho.“

„Žádnýho psa, zapomeň na takovou hloupost.“

A tím debata skončila. Přesto si Toník umínil, že si psa obstará, a když ho nemůže mít doma, uváže ho v lese. Ještě se uvidí, jestli pes nežere žáby.

Jenže vedle Kvardy stál ten protivný Pospíšil. Pospíšila nenáviděl. I jeho jednou pozoroval z tajného úkrytu. Vloni v létě, když dostal za úkol nechat napást kozu v lese. Přivázal ji ke stromu, kde rostly trsy lesní trávy, a sám se bez cíle toulal lesními pěšinami. Šiškami trefoval stromy a právě se chystal trefit mohutnou borovici, když zaslechl ženský smích. Muže Toník nesnášel, ale ženy a zejména dívky nenáviděl většinou ještě víc. Podivným způsobem se k němu chovaly krutěji než muži. Instinktivně se přikrčil a lesní travou našlapoval směrem k místu, kde smích zaslechl. V rukou držel dvě smrkové šišky připravený ztrestat onu ženu, která smíchem otravuje jeho lesní vzduch. Dával si pozor, aby nestoupl na žádnou větev a pomalu se přibližoval k místu, odkud ji zaslechl. Potom ztuhl, k ženskému chichotání

přibyl mužský hlas. Toník se svezl na všechny čtyři, poslední dva metry se plazil jako indián a vyhlédl zpoza nízkého křoví.

Na lesní mezi ležel Arnošt Pospíšil s Ankou Nechanických. Měla rozepnutou blůzu a Toník zahlédl dvě obrovská ňadra, která Pospíšil líbal. Zatímco jednu jeho ruku viděl mizet pod Ančinou sukni, druhou si sám stahoval kalhoty. Dívka se neustále hihňala a cosi muži šeptala. Ačkoliv z toho, co viděl, nebyl příliš moudrý, i Pospíšilovi, stejně jako tehdy Kvardovi, záviděl. Věděl ale, že zatímco štěňata si obstarat dokáže, dívky jako Anka s ním nemluví vůbec, nebo jenom v žertu. A tak se zvedl na všechny čtyři, zamířil a vši silou hodil první šišku po Ance a vzápětí druhou po Pospíšilovi. Ačkoliv obě trefily muže, zaječela dívka a rychle si přitáhla blůzu přes obnažená ňadra.

„Ty spratku,“ slyšel za sebou rozzuřeného Pospíšila, „zpřelámu ti ten hrb nadvakrát!“ Ale než si stihl natáhnout kalhoty zpět, Toník byl už desítky metrů daleko a mířil k potoku mezi skalami, kde ho nikdo neuměl najít. Ale výprasku neušel, doma dostal od matky nabito, protože kozu zapomněl přivázanou v lese.

Stalo se to před několika měsíci, přesto Toník při pohledu na Pospíšila instinktivně popošel k rohu budovy hostince a pohlížel ke Krabbeho továrně tak, aby ho muži nezahlédli.

„Copak Toníku, kam tak brzy?“ ozvala se za jeho zády hostinská a vylekala jej, až se mu srdce rozbušilo.

„Nic.“

„Vždyť ty krvácíš.“

Toník se podíval na krvácející ruku jako by ji viděl poprvé, nahlas nic neřekl.

„Pojď, umeju ti to,“ řekla hospodská a natáhla k němu ruku, ale chlapec se jí vysmekl.

„Nechci!“

„Nechceš, nechtěj...“ pozorovala chlapce. „Aspoň si to umyj v řece.“

Vzdorně se na ni podíval. „Já se nebojím.“

„Čeho se nebojíš?“

„Nu...ničeho.“

„Ničeho se nebojíš?“

„Ne.“

„Ani války ne? Toníku, ani té?“

„Chtěl bych jít do války,“ ujistil ji. „Nebojím se.“

„To bys měl, chlapče, to bys měl.“

Toník se usmál a zničehonic vykřikl: „Hovno kluzký, prdel leští!“ Udělal na místě otočku

a chtěl vyrazit k mostu, jenže před ním už stála mohutná postava Arnošta Pospíšila. Toník se od muže odrazil jako šiška od stromu.

„Ále, mladej Kytler...“ procedil Pospíšil mezi zuby. „Mazej odsud, ty jedno šídlo pan-chartský.“ Toník zamrkal, ale rychle se probral, prosmekl se a utíkal k nedalekému mostu. Pospíšil se za ním podíval, ale vzápětí se otočil zpět k hostinské a rázem změnil tón i výraz.

„Pozdrav pánbůh, Andulko...“ řekl a plynule přešel do melodie známé písničky: „... méé dítě, vy se mně líbítee...“

Hospodská se rozesmála a plácla po muži utěrkou. „Vám se líbí každá hospodáři, však neříkejte.“

„Jen nemyslete,“ usmál se muž a znovu přešel do písničky, zatímco rukou si udával takt: „Já váás máám ráád.“

„Ale jděte. Copak tak brzo, ještě ani otevřeno nemáme.“

„Jedu naproti pro moučku,“ ukázal rukou přes řeku ke Krabbeho továrně. „Vidíte, vy říkáte brzy a já už jsem třetí ve frontě. Než to vyřídí chlapi, mám možná půl hodiny, tak jsem se chtěl zeptat, jestli bych si nestihl dát zatím štamprličku, aby se mi jelo nahoru lépe.“

„Ještě jsem ani nezatopila, je tam zima, ale jen pojdte, hospodáři, však vám štamprličku naleju.“

Toník zatím doběhl na most. Neznámý hospodář byl už v továrně, ale Kvarda postával u svého koně a cosi upravoval s přezkou jeho podhrdelníku. Chlapci se dál nechtělo, do továrny by musel projít kolem Kvardy. Raději na mostě zpomalil a díval se do rychle ubíhající studené řeky. Nahnul se přes zábradlí a plivl do vody, proud jeho slinu okamžitě strhl a zatočil do víru u vyčnívajícího kamene. Slina udělala ve víru tři otočky jako zaklínadlo a pustila se po proudu dál. Chlapec natáhl ruku nad vodu, rána od skály už se začínala zacelovat strupem, ale když jej nehtem rozrýpnul, znovu začala krev téct a kapat do řeky. Toník sledoval, jak tři rudé kapičky okamžitě mizí v chladném proudu a splývají s řekou v jedno.

Zatím Kvarda nechal ohlávku být a šel dovnitř továrny za Krabbem a druhým hospodářem. Toník se hned rozeběhl stejným směrem, nahlédl do dvora, ale oba muži stáli hned za vraty.

„Panímáma se bojí, že ještě trochu sněhu napadne...“ slyšel jejich hlasy.

„Inu možná napadne, ale hned roztaje, mrazy už jsou pryč, teď už se zima bude jen cukat, uvidíte.“

„Jakmile se zem trochu ohřeje, začnu sázet.“

„Však i já, i já,“ konstatoval Kvarda.

„Slyšel jste o Šimůnkovi?“

„Slyšel, však, nepadl prý kulkou, rozmačkal ho zdivočelý kůň, úplně mu rozdrtil lebku a půl těla.“

„Jak dlouho to válečné šílenství ještě potrvá...“

„Už dlouho ne, to mi věřte,“ řekl Kvarda. Císařství mele z posledního, do léta je po válce, uvidíte. Ale těch životů ztracených. Od nás ze vsi už jedenáct. Vlastně se Šimůnkem dvanáct. A proč? Pro hrdost rodu, který půl tisíciletí otravuje našincům krev. A sám ji má zdegenerovanou!“

„I tiše, susede, Krabbe je Němec, ať vás neslyší.“

„Čerta starého se starám, co si Krabbe myslí.“

Toník se od vrat loudavým krokem odšoural ke koním. Kvardův byl černý, za ním oba Pospíšilovi hnědáci, klidní jak skála. Kéž by tihle dva rozdrtili svého pána, říkal si chlapec. Jenomže koně stáli jako sochy, aniž by byli přivázaní, opratě nechal Pospíšil volně, ležely spadlé přes rozporku. Znal svá zvířata dobře.

„Hůůůů,“ udělal Toník na koně, ale zvíře jako by jej ani nevidělo. Vzal ze země malý kamínek a hodil jej po koni. Nyní pozornost upoutal, kůň zatřepal hlavou a odfrkl. „Huš,“ řekl, „huš!“ hlasitěji. Z továrny se ozval ostrý zvuk stroje, pravděpodobně drtícího volské kosti a chlapec sebou trhnul. Ve stejnou chvíli trhl hlavou také kůň a mohutnou lebkou udeřil chlapce do ucha. Toníkovi se zablesklo před očima a upadl na zem, v uchu mu zapískalo a podruhé toho dne mu vytryskla krev, tentokrát z natrženého ušního boltce. Rychle se postavil. I ty jeho koně jsou proti němu, jen počkej, Pospíšile, teď uvidíš. U vrat stálo prázdné vědro, chlapec jej vzal, seběhl k Jizeře a nabral do něj jarní ledovou vodu. Ještě se uvidí, jak klidné koně Pospíšil má. Obešel koňský povoz zezadu, aby jej zvíře nevidělo. Potom se rozeběhl a celý obsah vědra vychrstl koni zezadu na hlavu a hřbet. Na výsledek nečekal, vědro odhodil a utíkal se schovat mezi stromy do lesa.

Hostinská Andulka právě mířila do světnice hostince s plnou náručí dříví, když viděla zmatek na druhé straně řeky, Kvarda se snažil přivázat svého poplašeného koně, zatímco druhý hospodář běžel za Pospíšilovými koňmi, kteří táhli převržený vůz po cestě k lesu.

„Andulko!“ křičel Kvarda, „přiveďte Arnošta, ať běží, koně se mu plaší, honem!“

Hostinská zahodila naštípaná polena na zem a vběhla do hostince, kde Pospíšil zajídal štamprličku kyselem od včerejška.

„Hospodáři!“ vykřikla. „Honem, koně se vám plaší, honem pojdte!“

Pospíšil nechal polévku být, lžíce spadla na zem, ale to už byl na půli cestě ke dveřím. Venku ihned uviděl, kolik uhodilo. Koně utíkali k lesu a za nimi poskakoval převržený vůz po kamenné cestě.

„Co vám to přes nos přelítlo, palice koňský!“ zaklel a rozeběhl se k mostu. Uvědomil si, že tím ztratí minutu, možná dvě, než k mostu doběhne, koně míří navíc opačným směrem. Než se přes něj dostane, budou kdovíkdě. Pospíšil proto stočil běh k Jizeře, musí přes řeku, jinak to nejde.

Věděl, že ho voda zpomalí, Jizera je sice mělká, vody po pás, ale na jaře měla silnější proud. V běhu se proto odrazil, aby doskočil co možná nejdál od břehu, každý centimetr dobrý. Dopadl do řeky a okamžitě věděl, že je zle, pravá noha se mu podlomila, jak doskočil na lety obroušený kámen a vyvrkl si kotník. Bolestí zařval. Nedokázal udržet rovnováhu a proud mu podtrhl nohy, v okamžiku zmizel pod hladinou a kabát, který si ani v hostinci nesundal, ztěžkl vodou. Napůl pod vodou zachroptěl, jak se snažil dostat vodu z plic, a rukou nahmátl veliký kámen, kterého se chytil. V oné vteřině dokázal najít těžiště pro zdravou nohu a zapřít se proti proudu. Hlavu dostal na hladinu a kašlal vodu. Teprve nyní si uvědomil, jak je voda ledová. Musí za koňmi, to je nejdůležitější.

Pustil se kamene, který mu pomohl najít stabilitu a zamířil k druhému břehu, bolest ve zraněné noze ledová voda trochu utlumila, ale nemohl se na ni spolehnout, oporu neměl. Ke středu řeky navíc začínal sílit proud a každý krok byl pro hospodáře těžší a těžší. Neuvědomil si, že na jaře je navíc v řece více vody než obvykle. Na jedné noze to nejde, v proudu nešlo poskočit po jedné, potřebuje oporu. Zkusil znovu na pravou dostoupnout

plnou silou, ale i přes zatnuté zuby se mu z úst dral výkřik.

Potom dostal strach. Stál v polovině řeky a uvědomil si, že možná nedokáže k druhému konci dojít. Na břehu něco křičela hospodská, ale do vody si za Pospíšilem netroufala. Ruce se mu rozklepaly třesavkou, nevěděl, zda ze zimy nebo náhlého strachu, který pocítil. Další krok a pravá noha se podlomila, znovu rukama zašmátral ve vodě, ale tentokrát opěrný bod nenašel. Svalil se pod hladinu a zoufale hledal rukama cokoliv, čeho by se chytil. Chtěl vykřiknout o pomoc, ale ústa se jen naplnila ledovou vodou, zatímco ho začaly pálit plíce. Zraněnou nohou narazil do něčeho velkého, potopený kmen stromu. Vší silou se o něj zapřel, ačkoliv mu před očima bolestí tancovalo bílé světlo. Pak se bolest posunula výš a z ledové vody dostal křeč i do stehna. To už vydržet nedokázal a nohu povolil. Proud jej okamžitě strhl s sebou, hospodář ještě cítil, jak se dvakrát nebo třikrát otočil v kruhu v nějakém víru, před očima zahlédl tři červené fleky a ztratil vědomí.

„Tam! Tam!“ křičela hospodská. „Tam zmizel pod hladinou, támhle ho to táhlo.“

Jonáš Kvarda běžel po druhém břehu a za ním dobíhal Krabbe s hráběmi v ruce.

„Tady Herberte, tady,“ vykřikl Kvarda. „Rychle ty hrábě!“

Továrník je hodil, ale Kvarda je v rozčilení nezachytil a upadly mu. Rychle je ze země zvedl a seběhl po kolena do vody. Trvalo dvě, možná tři vteřiny, než i on pocítil, jak je jarní řeka ledová. Zatnul zuby a hráběmi sáhl do vody, kde viděl, temný obrys těla pod hladinou. Dřevěné zuby se po něm svezly a Kvarda zavrával.

„Zatraceně!“ zaklel a pokus zopakoval. Znovu zabral naprázdno. „No tak! Pojď mi přece pomoci!“ křikl na továrníka, kterému se do řeky nechtělo. Přesto šel.

„Aaaaa!“ vykřikl, když se namočil.

„Musíme blíž,“ řekl Kvarda. „Drž mě!“ Krabbe jej chytil zezadu za vlněnou vestu, rád, že nemusí dál do proudu.

„Mám ho!“ zabral vší silou hráběmi a zpod hladiny se pomalu zvedl černý stín. Ovšem nebyl to Pospíšil, Kvarda nad hladinu vytáhl kus shnilého kmene stromu.

Tři vteřiny na zčernalé dřevo hleděl, než zaklel: „Do prdele!“ Otočil se na hospodskou,

ale ta jen bezmocně pozorovala stejný kmen.

„Byl tam,“ zašeptala, „já ho viděla... Byl určitě tam, tam ho to stáhlo.“

Kvarda pomalu pustil prohnílý kmen znovu na dno.

„Pojďte ven, sousede,“ řekl Krabbe, kterému se už rozklepaly čelisti zimou. „Povídám, pojdte ven, umřeme tu všichni.“

Vylezli z vody.

„Musíte se usušit, než se nastydnete, tohle už je v Božích rukou,“ řekl Krabbe a mířil do továrny, ale Kvarda beze slova vyrazil po proudu břehu řeky a pozoroval roztančenou hladinu, zda nezahledne jakýkoliv náznak Pospíšilova těla.

„No tak,“ otočil se Krabbe. „Pojďte...“ Potom mávl rukou a sám zamířil do továrny, aby se sám převlékl do suchého. „Tak klidní koně,“ říkal si v chůzi. „Vždyť to byli nejkldnější koně v okolí, nikdy je nepřivazoval. Ale já mu říkal, ať je uváže, kolikrát jsem mu to říkal. Jen se smál a tady to má...“

Kvarda přidal do kroku a pozoroval řeku, po druhém břehu běžela hospodská a také očima pátrala po jarní rozdivočelé hladině Jizery. Ale zdálo se, že Pospíšil se propadl do země.

Toník zatím mířil rychle zpátky do vsi, protože se bál, aby ho matka nezpohlavkovala za to, že se toulá tak brzy po ránu. Pohlavkovat ona uměla. Vzpomněl si na propásnutou lokomotivu a znovu ucítil zklamání, ale už ne tak silné jako předtím. Zkusí to zítra, zítra pojede znovu, snad ji stihne. Musí jen vyrazit o chvílku dřív. Na Pospíšila si ani nevzpomněl.

MARTIN DOKUPIL ŠKABRAHA

Zdrženlivá zpráva o počátcích románu

Bylo to na stránkách tohoto časopisu (Texty 18, léto 2000), kde poprvé vyšel nějaký můj literární výtvar. Nebyla to žádná díra do světa, snad ani dírka, spíš takové napíchnutí. Když si ty verše s odstupem dvaceti let čtu - je tam něco o vlasech (blond, ale to vím jenom já) a mezičase lvů -, zdá se mi nápadné, že jsou vlastně zlomkem vyprávění. Podobné zlomky by se našly i v jiných mých básnických pokusech z té doby a některé - aspoň jak si je pamatuju - byly epikou zcela záměrně a otevřeně.

Nebylo tedy divu, že jsem poezii záhy opustil a začal psát povídky. Ty už pár dírek do světa udělaly; rád jsem se jimi díval.

A dál nebylo nic. Začaly mě bavit eseje a postupně přibývalo i odborných textů. To by ještě nebylo nic zvláštního, kdyby se s tím z nějakého důvodu nepojila ztráta schopnosti vyprávět. Prostě už to nešlo, *narratio* bylo pohlceno *ratem*, tím starým imperialistou. Psaní povídek jsem musel nechat. Nějak zvlášť mě to netrápilo, protože ohlasy na eseje byly povzbudivé a v nové roli jsem se cítil dobře. Ale občas mě přeci jen zasvědila otázka: když to ve mně jednou bylo, jak to, že už to tam není? Zkusil jsem sám sebe přesvědčit, že to přece jít musí, stačí se snažit. A tak se zrodil dosud můj poslední zveřejněný beletristický útvar, shodou okolností opět v *Textech* (č. 40, zima 2005/2006). Kruh se uzavřel. Pamatuju si, jak ta povídka vznikala, a vím, že byla od začátku do konce vykonstruovaná - je to produkt ryze racionalistický, vytvořený jen proto, abych si dokázal, že to ve mně neumřelo. Čímž byl samozřejmě dokázán pravý opak. I když číst se to asi dá.

Jak to, že už to tam není? No, protože to tam pořád je! Květy opadaly, stvol seschl a odumřel, ale kořeny se jen hibernují a čekají, až mezičas přejde. Nechat je být. Nechtít. Deset let tam dolů nic není, tam tikají hodiny jinak. Hlavně žádná umělá hnojiva! Co má růst, roste samo od sebe.

Závody akademických krys, občanská angažovanost, politika, velké oči, krátké nohy, zamilovat odmilovat, strčit můžeš, vytáhnout musíš, zlomit hůl, vstoupit vystoupit, dát výpověď, vykašlat se, změnit adresu. Samovznícení, ledabylé uhašení, doutnání pod povrchem, další samovznícení, další doutnání a další samovznícení - naštěstí už nemá moc co hořet. Svoboda. Vyhoření je jako apokalyptický a spásný lesní požár. Bez něj by některé rostliny nemohly zpátky na světlo.

Dva a půl roku na rodičovské; není kam spěchat - co má růst, roste samo od sebe. Hustá džungle akademického biotopu je pryč a ukazuje se, že kořenila překvapivě mělce, v popel se proměnila a odváť se nechala s přímo radostnou ochotou. Racionalistické impérium implodovalo! A vynořila se jiná vrstva, starší, původnější. Ale taky uzrálejší, z požárů nabitá živinami, jako by ve vyšším

stádiu vývoje. Ona i esej nebo dokonce odborný článek jsou literární útvary, ale na záněcené múzické střevo je to slabá medicína. Už ani povídky nebudou stačit. Místo politické ekologie a ekonomie začínám po letech číst ve velkém historii; ne pracovně, ale jen tak pro sebe - už jsem skoro zapomněl, že se to smí. Potřeba velkých, panoramatických příběhů je až obludná. Nějakou dobu se tomu bráním, protože vím, že to bude jako překročit Rubikon (když jsme u těch patetických epizod dějin). Není román příliš velké sousto? Viděl jsem kdysi v nějakém přírodopisném dokumentu mambu, která - fenomenálně rychlá, prudce jedovatá, ale docela blbá - chtěla spolknout lva; neuměla poznat, že je na ni příliš velký, dokud nerozevřela ten svůj smrtící chřtáníček tak, že se už už musel roztrhnout, a nepokusila se na chcíplou velekočku nasoukat jako nevkusná šupinatá fusekle - až pak té plazí hlavince došlo, že to prostě nejde. Nerad bych dopadl podobně.

A tak váhám dlouhé měsíce, než si zkusím načrtnout syžet. Nevypadá to zle. Ale váhám další měsíce, než si zkusím napsat začátek. Stanu se pak přesně to, čeho jsem se bál. Nedaří se mi zorganizovat si život tak, abych měl dostatek času v psaní pokračovat. Napsané leží měsíc, dva, čtvrt roku, rok... Stvořené postavy čekají, trpělivě přemýšlí, co vlastně jsou, už to ale trvá moc dlouho, pořád jsou nekompletní a děravé, fičí jimi vítr a prší do nich a už toho mají dost; ztrácí nervy, začínají protestovat - mají přece právo být vyprávěny, když už jsem já využil toho práva přivést je z vlastní libovůle na svět. Nevyprávěné příběhy bolí. Ještě mám možnost to celé utnout. Nechat je utopit ve vodách Rubikonu, sice nehlubokých, ale na ty skicy a náčrtky životů by to stačilo. Ještě se můžu otočit a vrátit se na druhý břeh. Ale já tam nechci. Podám si tu žádost!

Stipendium na literární rezidenci jsem dostal a následující měsíce trnu v očekávání, kdy přijde druhá vlna covidu, jak bude mohutná, kam až budou sahat vlnolamy a co všechno se do nich zabetonuje. Pronásleduje mne myšlenka, že den před plánovaným odjezdem přijde totální lockdown, všechny nás zamknou a sen se rozplyne. Nebo co když odjedu a Samíkovi pak kvůli covidu zavřou školku? Jak to bude žena doma zvládat - home office a k tomu nevybité děcko bez kontaktu

s vrstevníky? Odvézt ho k prarodičům na Valachy nebo dokonce na Slovensko, což byl původní plán, teď asi nepřipadá v úvahu. Anebo co když onemocní, bude ležet v mrákotách, sama se Samem, zatímco já si budu daleko od domova tvořit? Neměl bych si tu cestu ještě rozmyslet?

No a pak jsem přece jenom tady. V literárním domku Broumovského kláštera, mám měsíc pro sebe, klid na tvůrčí neklid a za okny ztichlé věky Sudet. Přivezl jsem si první kapitolu, která vznikala skoro dva roky, a po dvou týdnech pobytu už začínám čtvrtou. Sypu to tam! Tvůrčí rozlet občas brzdí magisterský diplom z historie, nikdy řádně nevyužitý, o to víc se teď hlásící o slovo. Můžu pro vyprávění z raného středověku použít metaforu štěpu a roubování? Googlím. No jasně že ne. U nás až ve vrcholném středověku. No co, semenáček je taky pěkná metafora. Mohla by kněžna ze staré Moravy jezdit v dámském sedle? Pochybuju, ale radši googlím. No jasně že ne. Ale tohle jsem nevěděl: první funkční dámské sedlo v Evropě je připisováno anglické královně Anně České. O tom, jestli ji to napadlo až na sychravých ostrovech nebo ještě doma, na dvoře jejího otce (a „otce vlasti“), Wiki nepíše. Pro mé účely je to každopádně jedno. Moje kněžna se bude muset poctivě rozkročit. Má to své nesporné kouzlo, ale raději jí seženu ještě nějaké nohavice - urozená stehna nejsou pro oči prostého čtenáře!

Uprostřed druhého týdne jsem v euforii, hlásící se únavu přehlížím. Jednou ráno se mi to vymstí. Lezu ze sprchy, když páteř, „načatá“ dlouhým sezením u počítače, řekne dost. Mám nějaké redakční povinnosti, takže bych ten den stejně nic nenapsal, ale i tak je to komplikace. Snažím se cvičit, moc to nejde. Další den tak odkládám psaní. Chce to pořádnou procházku. Stejně jsem ji plánoval. Jenom kdyby se trochu vyčasil - je mlha, takhle toho moc nevidím. Nerozmyslím si to ještě? Ale co naplat, když je akutně třeba hnout kostrou. Rychle koukám na mapy.cz. Tak třeba ke zřícenině Laudonovy kaple. Sedm kilometrů - prý dvě hodiny. Pch, to dám za jednu! Občanku mám sice pražskou, ale nohy pořád ještě valašské!

Nemůžu se předklonit, takže obouvání trvá o něco déle, ale pak do toho šlápnu - a ještě v klášterní zahradě mi dají záda takovou šlehu, že vyjeknu a chvíli vrávorám, jak se mi

točí hlava. No dobře, vezmu to víc po pražsku. A tak se opatrně nesu.

Nahoře nad městem poprvé na delší dobu zastavuju. Je proč. Zavládl magický mezičas. Mlhy a nízká oblačnost zakrývají jen části krajiny; někde už se rýsují přízračné siluety, jiná místa se dokonce vynořila celá, jen jim ještě mrak upírá barvy - a o to kontrastněji vystupuje těch pár koutů, k nimž se prodraly sluneční paprsky a daly jim jasné obrysy a plnokrevné teplé barvy, obklopující je obrovskými kužely světla, jakoby svázaného do vesmírných snopů. Bromovské stěny na protější straně kotliny člověk jen tuší, neví přesně, kudy se táhne čára obzoru - a v tom z toho mlhoprázdna, tak vysoko, že už by tam přece měla být obloha, vystoupí kus lesa, pole a u něj samota se zářivě bílým štítem a jasně červenou střechou. Není to nějaká sudetská fata morgána? Jako by to obrovské plátno někdo nejdřív maloval těžkými, hrubými tahy špachtle a použil jen tři čtyři odstíny šedé - trocha žluti a modře ulpěla jen nedopatřením. A pak do toho monumentálního šedosvitu začne bůhvíproč vmalovávat pár roztroušených pastorálních miniatur, štětečkem a v pestrých barvách. Několik vyvolených míst, kam sestoupila krutě nahodilá láska, zatímco většina světa kolem zůstává v chladném zapomnění.

Jenže za chvíli je to celé jinak, celé přemalované. Je čas zase pohnout kostrou, lyrický subjekte!

Ještě že jsem si tu cestu nerozmyslel. Půjde to!

Text vznikl v rámci rezidenčního pobytu poskytnutého Českým literárním centrem v Literárním domku Broumovského kláštera (listopad 2020)

STŘÍZLIVÁ A POKORNÁ DIAGNÓZA

Autorská prvotina bohumínského básníka Petra Ligockého, letošního třicátníka, ukazuje střet citového strádání s deformacemi, které způsobují ztráty blízkých. Nutno podotknout, že na rozdíl od jiných, až příliš slovně neúsporných literárních debutů, které se zabývají podobným tématem, Ligocký nabízí naprosto nepatetický pohled na situaci životního ubývání.

Je vůbec ve světě literatury těžší úkol, než se střetnout s diagnózou vlastního života a nepokoušet při tom epigonství? V době 21. století, kdy se slovo stalo devalvovaným, kdy svědectví zapadají za obrazy fantastičnosti, stojí tu básník a ukazuje prstem na sebe. Já. Já jsem to strnulé bolavé, nikoliv bolestínské místo, odkud vychází všechny potíže světa. A mám právo se s tím vším popasovat. Petr Ligocký tak činí textem, který nabízí neklidné čtení. Protože plné ohrožení, protože plné zmaru.

Takové čtení není pro každého, ale Petr jej nabízí odhalené čtenáři, bez příkras. Jaké to je a bude, žít ve dvou („Až ráno ukáže mi cestu / z potemnělé krajiny / tvého těla“), jaké to je, vše ztratit („Leží vedle sebe / naše dokonale vychladlá těla / bez nároku na život“), jistotu vztahu, jistotu existence rodičů („Zacloumalo to s náma / jako svalnatá paže vyhazovače / zatímco ty jsi ležel netečně / jako seprané bílé prostěradlo“), těch nepatrných věcí a přítomností, které kolem nás mihotají, aniž si uvědomujeme, že svítí čím dál slaběji.

Vedle slábnoucích vztahů v rodině je silným tématem Ligockého knihy také ztráta životních jistot. Ty autor pojmenovává bez nároku na lyrickou žvanivost, jeho verše jsou civilní, někdy prosté metafory. Jazykem až obyčejným, ale stále nesoucím estetický prožitek, dílem prostým výrazově, tvořeném skoro až záměrně bez vnějších signálů uměleckosti („Ranní krém / denní krém / noční krém / hlavně / odejít čistý“). Ona totiž estetizace není součtem zvláštností autorského vyjadřování.

Tato až zvláštní strojová strohost vytváří silný pocit otevřené bolavé rány. Člověk je tu téměř oholen na neživé maso, povaha lidského sklouzává až do pasivity, viz básnické čtyřpolí Ictus I-IV. To vše je propleteno dramatickostí nastíněné situace. V těch je Ligocký silný, právě tam, kde se děje nespravedlnost světa, která je přijata pokorně, s věcnou popisností, se snahou příliš nehodnotit, jen předložit důkazy o tom, co ubývá.

Autor však nezůstává jen v mezích svého bytu a okolí, je vystaven působení katastrofických situací globálně, viz smrt racka a plastové brčko, kterým pokojní milenci sají své bezejmenné koktejly. Tento ekologický moment sbírky se neveze jen na vlně moderní přírodní lyriky, je skutečným a zřetelným pohledem na chorobu světa jako takového, určeného

těž k diagnostikování, položeného do rámce všeobecného pesimismu.

Básník silně pracuje s tematikou něčeho, co vypadá jako láska. Jistá semknutost mezi jednotlivými účastníky básní, věnování mamince, babičce, dědovi, to vše zintimňuje svět, na který Petr sahá. A lyrický subjekt tak udělá jen krok kupředu, možná do jistoty, možná hloub do deprese, ale pohybuje se. A pohyb, to je další příslib nových událostí. Lehce ironizující, ale jistě milující, až do krajností („Noc / klid / a já bdím uprostřed černého pokoje“), karikující („Tuní si barák / co to jde [...] matka umírá v domově“), ale i bolestně zasažený („Čerstvě nabroušeným nožem [...] snažíš se jednou provždy vyříznout / z mých sítnic“).

Lyrický subjekt sbírky provádí čtenáře od neradostného počátku („Tolik trápení / tak pečlivě vměstnaného / do všech těch dva plus jedna“) až k jakémusi pocitu smíření (báseň „Leží vedle sebe“). Je to kompozice logická, byť naděje je asi to poslední, co by čtenář po takové sadě očekával. Jenže konec nemusí být vždy happy endem. A proto je prvotina Petra Ligockého otevřená, i když dokončená. Konec totiž může mít i tvar smíření. Když ne mě samotného se sebou, tak s tím, že život prostě už je takový. Skromně se jako čtenář přiznám, že právě takový závěr si představuji. Ne ten, co mi nabídne uspokojení, ale který mi nabídne ještě víc soli. Výborně, Petře!

Ondřej Hložek

Ligocký, Petr. *Diagnóza*. Ostrava: Protimluv, 2020. 49 s.

PERFEKTNÍ DEBUT NEBO CHYLENÍ SLOV?

Básnickou cestu Alžběty Luňáčkové (1995) sleduji od jejího prvopočátku. Ten začal mimo jiné i na stránkách časopisu *Texty*. Z lyrické a kultivované, metaforami protknuté slovní matérie se autorka, původem z Opavy, dostala k mase textu, který jen stěží bude kdy zapamatovatelný, líbivý, natož podbízející se jakékoli módě v české poezii. Tím je na jednu stranu možná diskvalifikován z jakýchkoliv soutěžních předpokladů, ale co my víme, jaká je chuť a touha porotců jednotlivých ocenění?

Třeba se právě tady ušil další adept na Cenu Jiřího Ortena.

Debut Luňáčkové s názvem *Pravý úhel* obsahuje čtyřicet básní. Sbíрка je vyvedena nadmíru čistě, obálku zdobí jen část označení pro pravý úhel, nikde ani stopa po grafické onanii M. Peciny, který s oblibou doslova prznil sbírky autorům nakladatelství Host v minulých letech. Což dost hovoří o svéhlavosti autorky, která jistě musela Pecinův naturel překonat a podmanit si jej.

Základním tematickým kamenem knihy je stálý odpor, až boj proti svému okolí, jakési urputné promluvené nesouhlasnosti („Hranatý život je slepá skvrna, / vymodlený tvar, do kterého se soukáš / a berlí prozkoumáváš terén.“). Je zde patrný nesouhlas s vnitřní a vnější podobností pro reálný život vlastního okolí. Jako by právě perfekcionismus byl zádrhelem nejen pro žití lyrického subjektu, ale i pro samotné verše. Ty se pokouší doslovně, definitivně, až esteticky ohoblovaně všecko zarovnat do škatulek, ale dost často se zde naráží na nemožnost. Ta je zapříčiněná nedokonalostí okolí i samotným mluvčím. Prostě dokonalosti dosáhnout nelze.

Poblíž pak stojí úzkost z té nemožnosti toho dosáhnout a až toužebně sebestředná zvolání se pokouší svalit vinu za nedokonalost na druhého („Neměla jsem v plánu podřizovat se vyšším cílům.“). Ona vymodlená samota, která se tváří tak aristokraticky, je nakonec zdrojem zažitého opovržení. Co bude, „nebudu-li precizní růžolíci maso, / ale pravý úhel“. Jen nekonečné hledání štěstí, neustálé, do nekonečna opakované mantry, obsedantní večírky, pečování o druhé víc než o sebe, úsměvy do stokrát uplakaných osamocenených večerů. Prochlastané, bez jakýchkoliv převleků. Smutné. Tíživé, opakující se. Ta tam je bezchybnost, nedosažitelnost perfektního, které lze matematicky zobrazit, místo toho je jakousi IKEA značkou - levným dřevotřískovým šuntem, který má ale bezpohlavní tvar, jako rodina lyrického subjektu, která se jen tváří, že se vlastně nic neděje. A přitom roste nebezpečí.

Jakási bipolárnost života subjektu („Jenže jsem dělitelná / na to, jak se vidím, / a na to, jak si myslím, že vidím“), který se zachytává jen u postavy pana doktora, procházejícího celou sbírkou, postavy, která otevírá dveře dětství, toho prostoru, který osvětluje to, čím

je subjekt dnes. Rozklepanou hromádkou, která se potácí od nemocnice k nemocnici, od terapie k abúzu a zpět pod jehly a injekční stříkačky.

Pokus to vše dekonstruovat, rozmělnit na prvočinitele tím spíš, vykecám-li se z toho, naráží na jednu, pro čtenáře až nepříjemnou skutečnost. Básně mají podobu až automatického textu, jenže to je čirý bluf. Bezprostřední popis podvědomí nám tu může evokovat až setsakramentsky rozmyšlené psaní, přetvářku, chrlení bezmyšlenkovitých kup, kterým se autor může snadno stát svou vlastní obětí.

Vrhá se tu na nás ohromná masa slova a představ, která má ohlušit, omámit, zbavit rezistence, spíš než o volný verš jde o zdivočelou beztvarou prózu, tu a tam zakončenou rýmem. A proto jsem jako čtenář toho všeho i předchozích věcí autorky postaven před zvláštní hodnocení. Dobře si pamatuji dva extrémy: omamnou smyslnou lyriku, až snovou, hudebně sdělitelnou. A na straně druhé až mítinkovou, novinářskou, lékařskou, polo-veršovou, jde se ocitá jakési nic. A protože věřím na duchaření, je dosti možné, že právě z toho plete se nový poháněcí bič pro nová měřítka básnické generace mileniálů. Žvanit a libovat si v popisnosti, až strojové, veškerých bebíček. Ale poezie, ta má dávat víc než jen vodu a vzduch, jsou tu i další elementy... Proto ty rozpaky. Oproti debutu Petra Ligockého mnohomluvné, i když tolik přesvědčivé bolení. Ale stačí to?

Ondřej Hložek

Luňácková, Alžběta. *Pravý úhel*. Brno: Host, 2020. 60 s.

TOUHA JE ZÁZRAK

Román *Serotonin* ztvárňuje depresi, již samotný autor dříve trpěl a možná stále trpí, a to se všemi jejími průvodními neduhy, jako je pití alkoholu, kouření cigaret nebo braní prášků.

„Dějem“ je bloudění a loučení se s libidem, které autor ztotožňuje se životem. Psaní je podle některých názorů výsledkem potlačeného libida. Hrdina *Serotoninu* Florent-Claude Labroust je impotent, ale z vypravěče libido tryská v gejzírech imaginace. Houellebecq nepotřebuje souvislý děj, vystačí si s epizodami, které navazují podobně nepravděpodobně

jako deník. Tak jako Kundera píše románový esej, satiru, kritiku společnosti obohacenou o humor, realie běžného života a sexuální vztahy. V popisech sexu je vpravdě francouzský, Kunderu nechává daleko za sebou. Rád se zapomene i při líčení různých interiérů a exteriérů, čímž upomíná na jiného velikána francouzské prózy Julese Verna. Odbíhá také do historických souvislostí, hlavně těch francouzských.

Český čtenář v nich tápe a *Serotonin* v překladu Alana Beguivina, stejně jako jiné překlady Houellebecqa z nakladatelství Odeon, neobsahuje až na světlé výjimky vysvětlivky. V komplexnosti Houellebecqova vypravování ovšem nejde o nepostradatelné informace a jejich soustavné prověřování by četbu jen brzdilo. Stejně by při své frekvenci nemohly být umístěny pod čáru, ale až v příloze na konci. Zvědavý čtenář může po dočtení zasednout k internetu a nejasnosti dogooglovat.

Na Houellebecqově vyprávění fascinuje kombinace erudovanosti a civilnosti stejně jako tragiky a komiky. V románu z roku 2015 *Podvolení* vypravěč, který je znalcem francouzského spisovatele Jorise Karla Huysmanse, podotýká, že když čtenář od nějakého autora přečte několik knih, dostane pocit, jako by ho osobně znal. Dodává, že literatura disponuje ze všech umění největší možností/schopností zakonzervovat lidskou bytost.

Nonšalantního Houellebecqa i přes překlad cítíme velmi jasně, zvláště když si předtím nakoukáme některá z jeho nesčetných interview a jiných videí na YouTube (spisovatel je i příležitostným hercem a režisérem). Jeho jemná mimika poskytuje výmluvné vysvětlivky pro vnitřní personifikaci hrdiny. Houellebecq působí jako člověk, který si na nic nehraje. Říká věci tak, jak je myslí, což spolu s působivou saturovaností textu tvoří magickou kombinaci. Ze svých řádků přímo emanuje, stejně jako Kundera nebo Bukowski. Ostatně autor tohoto článku ho vnímá de facto jako syntézu těchto zdánlivě neslučitelných mužů pera.

Houellebecq je romantikem deprese. V *Serotoninu* se zaplétá do vzpomínek na své pletky, práci a přátele. Připravuje se na smrt, přestože její nevyhnutelnost neustále zpochybňuje. Loučení provází antropologickými, sociologickými a psychologickými úvahami. Když dnes někoho nazveme zvířetem, většinou to až na výjimky z oblasti sexu

míníme jako urážku. Člověk však ze zvířete evolučně pochází. Epidemii deprese, jak jsme jí v postmoderní společnosti svědky, možná způsobuje to, že se své zvířeckosti zříkáme. Stydíme se za ni.

Tohle Houellebecq naznačuje, když se chystá zastřelit potomka své bývalé lásky, aby ji znovu získal, protože tak se to dělá v přírodě a on ve svém zoufalství nevidí jinou cestu. Ke slovu se dostane i politika, Houellebecq patří mezi kritiky zákazů z Evropské unie. *Serotonin* je mimochodem oblíbenou knihou bývalého prezidenta Václava Klause. Pro jejího hrdinu je otázkou života a smrti najít hotel, ve kterém mu povolí kouřit. Jeho jediný přítel zemědělec-šlechtic se na demonstraci proti nové evropské vyhlášce zastřelí. Většinou ale jde o univerzálnější situace. Hrdina pohrdne láskou ženy, kterou miluje, pro abstraktní svobody, jichž se nechce nebo nedokáže vzdát.

Všechny tyto tragédie autor prokládá postřadatelnými, ale přesnými časy odjezdů vlaků, katalogovými označeními aut, čísla dálnic, po kterých jede, názvy kostelů, které míjí. Tyto reálie příběh příjemně uzemňují a aktualizují. V neposlední řadě se zabývá jídlem, které podle něj v dnešní společnosti vystřídal sex. Vedle sexu je jídlo nejdůležitější složkou francouzského *savoir vivre*. Gastronomický apetit vypravěče vůbec není depresivní, ten sexuální ano. Impotence je hlavním vedlejším účinkem antidepresiva, které užívá. V románu *Možnost ostrova* z roku 2007 nabízí Houellebecq vyhaslým nesmrtelnost v podobě klonování sebe sama. Člověk se geneticky řízenou evolucí dostane až k provádění fotosyntézy.

Pointou je, že nesmrtelný není člověk, ale jeho potřeba kontaktu. V *Serotoninu* vyhaslý hrdina dostává antidepresivum, které ho zbavuje trýzně, ale nevrací mu to nejdůležitější - touhu žít. Dochází tak k touze nejen jako k hnacímu motoru, ale i nejzazšímu smyslu života. Cíl je to bezvýhodný. Jako živná půda rozmáhající se deprese v dnešní společnosti se tu nepřímo uvádí také to, jak se chováme ke zvířatům, potažmo přírodě. Autora definuje zvláštní, chladná angažovanost. Nedává společnosti perspektivu, jen zrcadlo. Svého hrdinu nezachraňuje. V *Podvolení* je svědkem vraždy, ale nevidíme u něj žádnou hysterii, jen svědectví. V *Serotoninu* přistihne pedofila v akci, avšak neudá ho. Jeho pohled není zkalený emocemi, a tak jde o svědectví

o to věrnější. Nekupuje si čtenáře emocemi, ale informacemi.

Patetický není, poetický ano, ostatně začínal básněmi, jakkoli byly strohé. Jako pravý spisovatel stojí nad žánry, jako génius vyniká sléváním kontextů. V dnešní tekuté době mnoha otevřených oken v internetovém prohlížeči to padá na úrodnou půdu. Poezie, filosofie, psychologie, politika, esej, román – neochvějný monolog. Nic není tajemnějšího než moderní román. Se svou formou simultánně polemizuje. Bývá obvyklé klást bok po bok formu a obsah, Houellebecq je však staví proti sobě. Hrdina je okázale znuděný, text je oproti tomu vynalézavý, štouravý, energický, elegantní, energetizující. Možná ale nejde až o takový paradox. Psaní svazuje život a ten, kdo se v něm našel, se dostává do izolace.

Houellebecq začal psát po rozvodu a zkušenosti s depresí. Spíš než literaturou je jeho psaní verbaturou. Je to přednáška, projev přetékájící vtipem a příklady. V Sartrově tradici vyučuje existenci v její složitosti, se špetkou banálnosti každodenní reality. Bez zjednodušení to nejde, jak říká Florent-Claude Labroust. Co je u Houellebecqa zvlášť imponující, je frekvence, s jakou servíruje aha-momenty. V každém pátém odstavci nás trkne nějaká ta pravda, kterou jsme už dlouho měli na jazyku. Pocítíme radost z jejího náhlého formulování, z jejího sdílení, i když s dějem souvisí jenom volně. To je asi nejzásadnější přísadou literárního díla, vzniká magicky v interakci se čtenářem.

Chce to asi talent od Pánaboha. Autor je ateista, ale v *Podvolení* píše, že ateismus je také náboženstvím. To je jeden z těch aha-momentů. Houellebecq píše populární žurnalistiku. Kadence obrazů a pruhledů existence skrz nelidskou lidskost autorova ega. Když se podíváme na rozhovory s ním, rychle si všimneme jeho sklonu dělat dlouhé, nevinné pauzy. S nezbytnou cigaretou v ruce kumuluje palebnou sílu. Pak mluví dál a mluví dlouho. Na *Serotonin* jistě naváže po krátkém rozhodování, čím to bude. Stejně jako Florent-Claude Labroust má pevnou mušku. Nádech-výdech.

Adam El Chaar

Houellebecq, Michel. *Serotonin*. Praha: Odeon, 2019. 352 s.

